

KOMPARACIJA TRŽIŠTA PRIVATNIH DETEKTIVA (1. DIO)

Tržište detektivske djelatnosti u Europi ima tendenciju rasta od 11 posto godišnje

U velikom broju država postojeći zakoni o privatnoj zaštiti jednim dijelom reguliraju i rad privatnih detektiva. S druge strane, neke države poput Njemačke, nemaju uopće zakonom reguliran rad privatnih detektiva, no tržište tih usluga svejedno postoji

— Adela Krivanek Magerl, predsjednica HRPD i Roko Barić, tajnik HRPD

PRIVATNA DETEKTIVSKA djelatnost prisutna je od 1850. godine u Americi, dok se na tlu Europe prve detektivske agencije pojavljuju nešto kasnije u 1860. godini. Privatna se sigurnost kao disciplina u organiziranom obliku javlja početkom XVII. stoljeća pojavom Crkvenih Parohijskih patrola u Londonu i drugim gradovima Engleske. Prvi privatni detektiv Alan Pinkerton i njegova detektivska agencija otvorena 1850. godine u Chicagu smatra se početkom institucionalizacije ove sigurnosne djelatnosti. U tom vremenu "divljeg zapada" Pinkerton je obavljao usluge osiguranja transporta novca kočijama ili vlakovima, kao i usluge osiguranja tadašnjeg američkog predsjednika Abrahama Lincolna, što se može smatrati početkom zakonski definirane usluge iz područja privatne sigurnosti i detektivske djelatnosti.

Veliki je broj država zadržao do danas takav oblik regulacije navedenih djelatnosti na način da postojeći zakoni o privatnoj zaštiti jednim dijelom reguliraju i rad privatnih detektiva. S druge strane, neke države poput Njemačke nemaju uopće zakonom reguliran rad privatnih detektiva, no tržište tih usluga svejedno

Pinkerton je obavljao usluge osiguranja tadašnjeg američkog predsjednika Abrahama Lincolna

postoji bez obzira na činjenicu da to nije zakonski regulirano zanimanje.

Prema Business Growth Reports, tržište detektivske djelatnosti u Europi ima tendenciju rasta od 11 posto godišnje i čini 16 posto ukupnog svjetskog tržišta. Procijenjena vrijednost svjetskog tržišta privatnih detektiva 2016. godine iznosila je oko 20 milijardi dolara. Vodeće tvrtke na svjetskom tržištu su Pinkerton

(Securitas), Investigation Services Company, Integrity Investigation, ELPS Private Detective Agency, NightHawk, Specialised Investigation Services Ltd i Vidocq Group.

Njemačka

Država u kojoj je osnovana prva detektivska agencija na području Europe je Njemačka, no oko ove teze se još

uvijek "lome koplja" jer neki autori i izvori navode da je to bila Francuska. Prva detektivska agencija osnovana je u gradu Stettin (izv. Preußischen Stettin) danas poznatom kao Szczecin u Poljskoj. Udaljen je 130 km od Berlina, tek par kilometara od njemačko-poljske granice, a u to je vrijeme Stettin pripadao Njemačkoj.

Navedena detektivska agencija u Njemačkoj osnovana je 1860. godine radi zaštite komercijalnih interesa od strane S. Salomona, agenta za nekretnine. Salomon je svoju agenciju nazvao "Istražni ured za zaštitu komercijalnih interesa za Szczecin i provinciju Pomerania". Nakon Salomona, HL Römer osniva drugu detektivsku agenciju 1861. pod nazivom "Detektiv und Rechtsbüro Rex" (Detektivsko-pravni ured Rex).

Godine 1896. osniva se državna središnja agencija pod nazivom Reichsverband Deutscher Detektive s ciljem regulacije tržišta i nadzora rada detektivskih agencija.

Radi tadašnje osjetljive sigurnosne situacije, Njemačka 1925. godine bilježi 1321 detektivsku agenciju. Usponom nacional-socialista i njihove političke ideologije, potražnja za detektivima je pala, a dolaskom Hitlera na vlast 1939. detektivska je djelatnost u potpunosti zabranjena.

Nakon pada nacističkog režima, u poslijeratnoj Njemačkoj detektivska djelatnost ponovno doživljava procvat jer su tadašnje policijske snage bile nedovoljnih kapaciteta za zaštitu prava građana i provedbu borbe protiv kriminala.

Početakom 1946. osnovano je udruženje "Deutscher Detektive wurde gegründet" koje postoji i danas. Nakon četiri mjeseca od osnivanja imali su preko 100 čla-

Prvi privatni detektiv Alan Pinkerton i njegova detektivska agencija otvorena 1850. godine u Chicagu smatra se početkom institucionalizacije ove sigurnosne djelatnosti

nova, te im je, nakon upućenog zahtjeva gradonačelniku Minhena, i službeno dopušten rad. Zabrana detektivskog rada se zadržala samo u istočnom dijelu Njemačke pod vodstvom Sovjetskog Saveza.

Unatoč bogatoj detektivskoj tradiciji, Njemačka nikada nije zakonski regulirala rad privatnih detektiva. Stanje na tržištu je kaotično jer tvrtku može otvoriti bilo tko, što predstavlja izazov kako za standard, tako i za kvalitetu pruženih usluga. Veliki broj njemačkih klijenata radije uzima usluge austrijskih privatnih detektiva koji rade pod reguliranim uvjetima. Uslijed nemogućnosti da se tržište regulira i uvede red, udruženja detektiva su izgubila veliki broj svojih članova.

Austrija

Prvi propis o regulaciji detektivske djelatnosti u Austriji je nastao 1974., a kasnije je imao tek nekoliko manjih izmjena i dopuna. Interesantno je da gotovo samo jedan članak (izv. 129 Gewerbeordnung) zakona u šest točaka regulira gotovo cijelo tržište privatnih detektiva i zaštitarske djelatnosti. Tako je propisano da detektivi imaju ovlasti: davati informacije o privatnim odnosima, provoditi istrage o kaznenim djelima, pribavljati dokaze za potrebe upravnog ili sudskog postupka, tražiti nestale ili osobe koje se skrivaju, autore anonimnih pisama, osobe koje iznose klevete ili uvrede, provedbu nadzora i kontrolu lojalnosti zaposlenika, provedbu zaštite osoba kao i promatranje kupaca u poslovnim prostorima. Austrijski privatni detektivi mogu koristiti različita tehnička sredstva i uređaje za snimanje i fotografiranje, uključujući i GPS, a strogo je zabranjeno samo prikriveno snimanje zvuka i presretanje komunikacija. Ukoliko ovlaštenu detektiv s područja druge EU države želi obavljati detektivsku djelatnost povremeno (u trajanju do šest tjedana), nema obvezu prijaviti se niti jednom nadležnom tijelu. Za razdoblje dulje od šest tjedana ima obvezu prijave, a u slučaju obavljanja djelatnosti u trajanju duljem od tri mjeseca ima obvezu osnovati podružnicu što uključuje i polaganje stručnog ispita.

Na području Austrije djeluje udruga Der Österreichische Detektiv-Verband (ÖDV) koja, osim 43 lokalna detektiva, okuplja i međunarodne članove - njih 44. ÖDV aktivno promovira umrežavanje,

AKD

Z A Š T I T A

kolegijalnost, razmjenu informacija i edukaciju članova. ÖDV je osnivač međunarodnog udruženja privatnih detektiva (IKD), čiji trenutni predsjednik dolazi iz Engleske, a zamjenik predsjednika iz Austrije. Prednosti i beneficije za članove međunarodne udruge su brojne, a jedna od najistaknutijih je podrška u sudskim postupcima. Ukoliko je netko od privatnih detektiva procesuiran, uključuje se udruga sa svojim pravnim kapacitetima i razmjenom prakse EU sudova.

Zanimljivost austrijskog tržišta je činjenica da veliki broj odvjetnika posjeduje licence privatnog detektiva. Austrija također ima zakonski reguliranu kategoriju detektiv-asistent. Detektiv-asistent prolazi trening i teoretsku edukaciju u trajanju od godinu dana, te potom pristupa polaganju ispita. Isto tako, detektivi bez iskustva u radu u policiji ili vojsci ili ako nisu pronašli detektivsku agenciju u kojoj mogu odraditi vježbenički staž, imaju mogućnost pohađanja jednogodišnje edukacije i polaganja ispita.

Austrijski se detektivi se zajednički bore protiv nelojalne konkurencije i to vrlo uspješno. Suradnja s policijom i pravosudnim tijelima je na zavidnoj razini, a tome pridonosi konstantna edukacija. S obzirom na to da u Grazu djeluje i Institut za kriminologiju, moguće je pronaći svu potrebnu literaturu koja detektivima služi kao svojevrsan vodič u radu. Nedostatak tržišta ogleda se u činjenici da nema usmjerene edukacije u obrazovnom sustavu. Osim Policijske akademije, u Austriji djeluje još samo privatni Fakultet za sigurnosne studije.

Španjolska

U posljednjih desetak godina tržište privatnih detektiva u Španjolskoj doživjelo je svoju ekspanziju. Najbolji pokazatelj je rast tržišta od velikih 80 posto. Prema evidenciji Ministarstva unutarnjih poslova, broj od 2452 privatnih detektiva s početka 2010. narastao je na 4391 detektiva u 2020. Zakonski i podzakonski akti koji uređuju rad privatnih detektiva jesu:

- Zakon o privatnoj sigurnosti 23/1992 od 30. srpnja;
- Kraljevski dekret 2364 od 9. prosinca 1994., koji odobrava propise o privatnoj sigurnosti: naglašavajući članke 52, 53 i 54;
- Naredba od 7. srpnja 1995., koja je u skladu s različitim aspektima Pravilnika o privatnoj sigurnosti osoba;
- Naredba od 16. siječnja 1996. kojom se

određene ovlasti u poslovima privatne sigurnosti delegiraju glavnim ravnateljima policije i civilne garde;

- Rezolucija državnog tajnika za unutarnje poslove od 19. siječnja 1996., kojom se utvrđuju aspekti vezani uz privatno zaštitarsko osoblje, u skladu s Naredbom Ministarstva pravosuđa i unutarnjih poslova od 7. srpnja 1995. godine;

Vodeće tvrtke na svjetskom tržištu su Pinkerton (Securitas), Investigation Services Company, Integrity Investigation, ELPS Private Detective Agency, NightHawk, Specialised Investigation Services Ltd i Vidocq Group

- Privatna detektivska profesija regulirana je u Španjolskoj Zakonom 23/1992 od 30. srpnja i njegovim regulatornim razvojem: RD 2364/1994 i OM Justicia e Interior od 7-7-1996.;
- Zakonom o parničnom postupku od 07.01.2000.; te
- Zakonom o privatnom osiguranju 5/2014.

Privatni detektiv je ovlašten provoditi istrage, uvijek na zahtjev legitimne treće strane, kako bi prikupio dokaze i informacije o privatnim događajima ili ponašanjima u vezi sa sljedećim aspektima: Dobivanje informacija s ciljem jamčenja poslovanja koje se odvija na sajmovima, hotelima, izložbama, izložbama, natjecanjima, konvencijama, velikim poslovnim prostorima, javnim mjestima s velikom gužvom ili sličnim prostorima; Provedba istražnih radnji i pribavljanje podataka i dokaza u svezi kaznenih djela koja se progone na zahtjev stranke a po nalogu legitimnih subjekata u kaznenom postupku; Prikupljanje informacija i dokaza koji se odnose na gospodarsko, radno, trgovačko, financijsko područje i općenito na osobni, obiteljski ili društveni život, osim onog koji se odvija u domovima ili rezerviranim (privatnim) mjestima.

Sadašnji ZPP (Zakon o parničnom postupku od 7. siječnja 2000.), s većim

intenzitetom nego ikad, pripisuje strankama odgovornost dokazivanja navodnih činjenica, a izvješća privatnog detektiva imaju značajnu vrijednost, dok Vrhovni sud definira privatnog detektiva kao privilegiranog svjedoka u svim pravnim postupcima.

Detektivi koji žele povremeno obavljati djelatnost u Španjolskoj, dužni su ishoditi odobrenje Ministarstva unutarnjih poslova, a u protivnom im je zapriječena kazna od 30.000 eura kao i kazneni progon odgovorne osobe. Detektivi mogu koristiti tehnička sredstva i uređaje sve dok njihovim korištenjem ne narušavaju privatnost i integritet osobe, a također imaju mogućnost izuzimanja otisaka i bioloških tragova, naročito za potrebe DNK analize.

Velika Britanija

Kao jedna od rijetkih država koja ima i privatnu policiju, iznenađujuće je da tržište privatnih detektiva u Velikoj Britaniji, nije sasvim uređeno. Inicijativa za zakonskim uređenjem djelatnosti privatnih detektiva pokrenuta je uz pritisak različitih lobija. Theresa May 2013. pokreće postupak koji na kraju ipak nije bio uspješan. SIA (Security Industry Authority) kao regulatorno tijelo tijekom 2015. godine dobiva zadatak da organizira provedbu dobivanja licenci, međutim to nikada nije provedeno u praksi. Iz toga proizlazi da Zakon samo daje preporuku za posjedovanje licence, ali ne nalaže obvezu. Specijalizirane edukacije namijenjene osobama koje se žele baviti detektivskom djelatnošću mogu se pronaći u sklopu nekoliko organizacija. Posjedovanje licence daje detektivima neke male prednosti na tržištu na način da osobe koje istu posjeduju lakše i zakonski dolaze do podataka iz evidencija. No ovisno o uslugama koje detektivi pružaju, posjedovanje licence nije neophodno za obavljanje djelatnosti. Jednako kao i u drugim državama zagovara se etičnost u radu i poštivanje ljudskih prava, međutim nema bitnih zabrana u smislu korištenja tehničkih sredstava ili načina izuzimanja dokaza, tako se može reći da je sve dopušteno dok je u okvirima pravila struke i etičnosti u radu.

HRPD prati razvoj i stanje tržišta privatnih detektiva kako bi članovi u svakom trenutku mogli biti informirani te pravovremeno dati najbolje odgovore na izazove s kojima se susreću u radu.

Tekst se nastavlja u idućem broju. ■